वराङ्गना वारिभवोत्थवित्ताः श्रेष्ठा रतायापि रसायने स्युः । क्रीड़ासु रामासु महापथेषु मृगाखवर्गे दशमेऽतिवित्ताः । यस्याग्निभेदखननादिकीर्य्यभारस्तस्योपवृत्तिरपि बाहुबलादुपेत्ये । खस्थे गणे भवभवे जवयस्त्ववाहयोनि प्रपायनधनानि नरस्य पर्य्यैः" । भावे घञ् । ३आजीवार्थमालम्बने । आजीवति कर्त्तरि अच् । ४आजीवनकारिणि" कर्म्माजीवः नृपाजीव इत्यादौ तु आ+जीव–अण् । उप०स० इति भेदः ।

आजीवन न० आजीवत्यनेन करणे ल्युट् । वृत्त्युपाये भावे ल्युट् । वृत्त्यर्थमुपायग्रहणे "आजीवनार्थं धर्म्मस्तु दानमध्ययनं यजिः" मनुः "स्त्रीणामाजीवनार्थञ्च प्रदेयं प्रीतिपूर्व्वकम्" । "स्त्रीणामाजीवनन्नयादिति" च स्मृतिः ।

आजीविका स्त्री आजीवयति आ+जीव णिच्–ण्वुल् । जीविकायां वृत्तौ जीवनार्थे व्यापारे । आ+जीव–कर्त्तरि ण्वुल् । आजीवकः आजीवनकर्त्तरि त्रि० ।

आजीव्य त्रि० आजीव्यतेऽनेन वा० करणे ण्यत् । आजीवनोपाये १वृत्त्यादौ "आजीव्यः सर्व्वभूतानाम्" रामा० आजीव्यते वृत्त्यर्थमालम्ब्यतेऽसौ आ–जीव–कर्मणि अच् । २वृत्त्यर्थमालम्बनीये नृपादौ । आजीव्यतेऽत्र आधारे वा० ण्यत् । ३आजीवनीयदेशे "रम्यमानत सामन्तं स्वाजीव्यं देशमावसेत्" मनुः । तेऽपि सर्व्वे निवर्त्तन्तां येऽपि सूदानुयायिनः मया यथोचिताजीव्यैः संविभक्ताश्च वृत्तिभिः" भा०व०प० ९३अ० ।

आजू स्त्री आजवति आ+जु–क्विप् दीर्घः । भृतिं विना कर्म्मकारके । (बेगार) "कृषादभृतिकः क्लेशैर्दृष्टिराजुश्च कीर्त्यते । इत्युक्ते कर्म्मकरभेदे ।

आजूर् स्त्री आ+ज्वर–क्विप् जट् । विष्टौ मुकुटः ।

आज्ञप्त त्रि० आ+ज्ञा–णिच् क्त् न लुक्ः । आदिष्टे कृतादेशे

आज्ञप्ति स्त्री आ+ज्ञा–णिच् क्तिन् लुक्ः । आज्ञायाम् ।

आज्ञा स्त्री आ+ज्ञा–अङ् । १आदेशे आदेशस्य निकटस्य भृत्यादेः कृत्यादौ प्रवृत्त्यर्थव्यापारभेदः । "आज्ञया नरपतेर्द्विजन्मनां दारकर्म्मकृतसूतके तथा । बन्धमोक्षमखदीक्षणेष्वपि क्षौरमिष्टमखिलेषु चोडुषु" ज्योति० । "तथेति यथेवाभिव भर्त्तुराज्ञाम्" कुमा० । "पश्चात् वनाय गच्छेति तदाज्ञां सुदितोऽग्रहीत्" रघुः । "अनतिक्रमणीया हि सतेराज्ञा" मनु० । "दूरापावर्ज्जितच्छत्रैस्तस्याज्ञां श्रावनार्पितम्" रघुः "शिरोभिराज्ञामपरे मनीषिणः" । माघः । २ज्योतिषोक्ते लग्नावधिदशमभावे तन्त्रोक्ते भ्रूमध्यस्थे सुषुम्णानाड्यन्तर्गते ४आज्ञाचक्रे च विवरणमाज्ञाचक्रशब्दे । "आज्ञासंक्रमणं तत्र गुरोराज्ञेति कीर्त्तितेति" तन्त्रम् ।

आज्ञाकर त्रि० आज्ञया करोति कृ–अच् ३त० । आज्ञानुसारेण कर्म्मकर्त्तरि दासादौ णिनि आज्ञाकारी तत्रैव त्रि० स्त्रियां ङीप् । क्विप् आज्ञाकृत् तत्रैवार्थे त्रि० ।

आज्ञाचक्र न० आज्ञासंज्ञकं चक्रम् । तन्त्रप्रसिद्धे देहावस्थितसुषुम्णानाड्यामध्यगते भ्रूमध्यस्थे द्विदले पद्माकारे चक्रभेदे । विशुद्धचक्रसंज्ञा "आज्ञाचक्रं तदूर्द्ध्वन्तु आत्मनोऽधिष्ठितं परम् । आज्ञासंक्रमणं तत्र गुरोराज्ञेति कीर्त्तिता" । तत्र निश्चितचित्तस्य पुरुषस्य सर्व्वपदार्थसाक्षात्कारेण "एवं भूतम्, एवं वर्त्तते, एवं भविष्यतीति" ज्ञानेन गुरोरीश्वरस्य तदूर्द्ध्वं सहस्रदलकमले स्थितस्याज्ञायाः "इतः परं त्वया इत्थं कर्त्तव्यमिति" नियोगस्य संक्रमणं भवति तेन तदाज्ञाख्यं चक्रमित्यर्थः । यथा च षट्चक्राणां देहे स्थितिस्तथोक्तं शारदायाम् । "अनुपत्यङ्गुलायामं शरीरमभयात्मकम् । गुदध्वजान्तरे कन्दस्तत्सेधाद्द्व्यङ्गुलं विदुः । तस्य द्विगुणविस्तारं बिन्दुरूपेण शोभितम् । नाड्यस्तत्र समुद्भूता मुख्याश्चिन्ताः प्रकीर्त्तिताः । इड़ा वामे स्थिता नाड़ी पिङ्गला दक्षिणे मता । तयोर्म्मध्यगता नाड़ी सुषुम्णा वंशमाश्रिता । पादाङ्गुष्ठादपक्रान्ता शिखाभ्यां शिरसा पुनः । ब्रह्मस्थानं समापन्ना सोमसूर्य्याग्निरूपिणी । तस्यामध्यगता नाड़ी चित्ताख्या योगिवल्लभा । ब्रह्मरन्ध्रं विदुस्तस्याः पद्मकन्दनिभं परम् । आधारांश्च विदुस्तत्र शतभेदाननेकधा । दिव्यमार्गमिमं प्राहुरज्ञानान्धकारकम् । इड़या सञ्चरेच्चन्द्रः पिङ्गलायां दिवाकरः । ज्ञातौ योगनिदानज्ञैः सुषुम्णायाञ्च तावुभौ । आधारकन्दमध्यस्थं त्रिकोणमति सुन्दरम् । ज्योतिषां निलयं दिव्यं प्राहुरागमवेदिनः । तत्र विद्युल्लताकारा कुण्डली परदेवता । परिस्फुरति सर्व्वात्मा सुप्ताहिवदयाजतिः । बिभर्त्ति कुण्डली शक्तिरात्मानं हंसमाश्रिता । हंसः प्राणाश्रयोनित्यं प्राणा नाड़ी पथाश्रयाः । आधारादुत्थितोवायुर्यावत् सर्व्वं देहिनाम् । देहं प्राप्य स्वनाड़ीभिः प्रत्याणं कुरुते नृणाम् । द्वादशाङ्गुलमानेन तस्मात् प्राण इतीरितः" । तन्त्रचिन्तामणौ षट्प्रकाशे । "आज्ञानामाब्जं तद्विमलरसहृदयं ध्यानधाम प्रकाशम् । हृत्पद्मे द्वे कलाभ्यां दलकलाभ्यां प्रविलस-